

Ανακοίνωση της Πρυτανικής Αρχής για θεσμικά ζητήματα και τις διαφαινόμενες αλλαγές που αφορούν την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Το Ελληνικό Δημόσιο Δωρεάν Πανεπιστήμιο

Η κυβέρνηση κατέστησε σαφείς τις προθέσεις της για τις αλλαγές στη τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσα από τις εισηγήσεις του κ. Πρωθυπουργού και της κ. Υπουργού Παιδείας, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων στην συνάντηση εργασίας στους Δελφούς την 26/9/2010. Οι θέσεις αυτές, παρόλο που δε συνοδεύονται από κανένα κείμενο προς διαβούλευση αγγίζουν και θίγουν όλες τις συνιστώσες της λειτουργίας και της ζωής του Ελληνικού Δημόσιου Πανεπιστημίου και εκφράζουν την διαφαινόμενη βούληση της κυβέρνησης για την ανώτατη παιδεία. Είναι φανερό ότι οι προθέσεις του υπουργείου εντάσσονται στο πλαίσιο των μέτρων που έχει λάβει η κυβέρνηση σε όλους τους τομείς της κοινωνικής καθημερινότητας με περικοπές μισθών, ασφαλιστικών αλλά και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Η πολιτική ηγεσία του υπουργείου θα πρέπει να αναγνωρίσει το σημαντικό έργο το οποίο επιτελείται στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο και να αντιταχθεί σε απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς που θίγουν την ακαδημαϊκή αλλά και την προσωπική αξιοπρέπεια των πανεπιστημιακών δασκάλων. Η τακτική συκοφάντησης του Δημόσιου Πανεπιστημίου δυναμιτίζει οποιαδήποτε δυνατότητα επικοινωνίας. Τέτοιες μέθοδοι, οι οποίες στο παρελθόν οδήγησαν σε άσχημες καταστάσεις, διαπιστώνουμε ότι εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται και σε άλλες κατηγορίες κοινωνικών διεκδικήσεων.

Το Ελληνικό Δημόσιο Πανεπιστήμιο εξακολουθεί και σήμερα, σε περίοδο μεγάλης οικονομικής και πολιτικής κρίσης, να αποτελεί μοχλό ανάπτυξης, δημιουργίας και προόδου. Η εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα των Ελληνικών Πανεπιστημίων έχει κάνει μεγάλα βήματα τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα οι έλληνες επιστήμονες να έχουν σημαντική συμβολή, αναγνωρισμένη διεθνώς, στην πρόοδο της επιστήμης και την ανάπτυξη της κοινωνίας. Όμως, παρά τη σαφή αυτή βελτίωση, μία σειρά εγγενών και εξωγενών παραγόντων περιορίζουν την αποτελεσματικότητά τους και τους στερούν τη θέση που τους αξίζει στον διεθνή χάρτη:

1. Έλλειψη εθνικής πολιτικής για την ανώτατη εκπαίδευση, η οποία έχει ως αποτέλεσμα: α) τη λειτουργία μεγάλου πλήθους Ιδρυμάτων χωρίς σχεδιασμό και κριτήρια ανάπτυξης και με Τμήματα αποκομμένα από κεντρικές υποστηρικτικές δομές, β) την έλλειψη διαχρονικού λιτού και ουσιαστικού καταστατικού χάρτη λειτουργίας και αξιολόγησης των ΑΕΙ, και γ) την έντονη «κομματικοποίηση» της ακαδημαϊκής ζωής και την παρέμβαση της πολιτείας στην αυτοδύναμη ανάπτυξη των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.
2. Υποχρηματοδότηση των εκπαιδευτικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων.
3. Εισαγωγή στα ΑΕΙ ενός υπερβολικά μεγάλου αριθμού φοιτητών, που ξεπερνά τις υφιστάμενες υποδομές τους.
4. Μη συστηματική υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας και απαξίωση της αριστείας.
5. Ελλιπής στελέχωση της διοικητικής μηχανής.
6. Ανισοκατανομή του επιστημονικού και τεχνικού προσωπικού με αποτέλεσμα την ανισομερή ανάπτυξη των Ιδρυμάτων.
7. Απαξίωση της κοινωνικής και οικονομικής θέσης των μελών ΔΕΠ, αλλά και των διοικητικών υπαλλήλων.

Στις σημερινές συνθήκες είναι απαραίτητος ένας νέος καταστατικός χάρτης για τα ΑΕΙ ο οποίος θα αποκαταστήσει σε λειτουργικό επίπεδο την εύρυθμη διεκπεραίωση των ακαδημαϊκών διαδικασιών και θα επιτρέψει τη δυναμική ανάπτυξη των Ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, ο καταστατικός αυτός χάρτης θα είναι ένα **λιτό θεσμικό πλαίσιο** το οποίο:

- α) θα διασφαλίζει τον **δημόσιο και δωρεάν** χαρακτήρα του Πανεπιστημίου και τους βασικούς στόχους και λειτουργίες του με βάση το **Σύνταγμα** της χώρας·
- β) θα επιτρέπει στα ΑΕΙ να εξειδικεύουν τις επιμέρους λειτουργικές ιδιαιτερότητες τους μέσα από τον **εσωτερικό κανονισμό** του κάθε ιδρύματος·
- γ) θα διασφαλίζει το **υψηλό επίπεδο ακαδημαϊκής εκπαίδευσης** που πρέπει να παρέχει ένα πανεπιστήμιο·
- δ) θα αναγνωρίζει έμπρακτα τον ρόλο της **επιστημονικής έρευνας** στην ακαδημαϊκή εκπαίδευση και δημιουργία επιστημόνων υψηλής στάθμης και θα κατοχυρώνει την άρρηκτη μεταξύ τους σχέση·
- ε) θα διασφαλίζει την **αυτοτέλεια/αυτοδιοίκηση** των Ιδρυμάτων από εξωτερικές παρεμβάσεις, δίνοντας τη δυνατότητα αυτοδύναμης ανάπτυξης και προβλέποντας ανοιχτές διαδικασίες αποτίμησης του έργου τους·
- στ) θα κατοχυρώνει την **πλήρη και αποκλειστική απασχόληση** των πανεπιστημιακών δασκάλων, εξασφαλίζοντας όλες τις προϋποθέσεις (ακαδημαϊκές και οικονομικές) προκειμένου να ασκούν με αξιοπρέπεια το κύριο λειτούργημά τους που είναι η διδασκαλία και η επιστημονική έρευνα.

Προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία αυτού του καταστατικού χάρτη είναι η ύπαρξη **συγκροτημένης και χρονικά σταθερής Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία** που θα καλύπτει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και θα δίνει ιδιαίτερη έμφαση τόσο στην κοινωνική συνοχή όσο και τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πολιτικής θα δημιουργήσουν τις συνθήκες ώστε να καταστεί δυνατή η **ισόρροπη ανάπτυξη των ΑΕΙ**.

Η **αυτοτέλεια** των ΑΕΙ είναι σήμερα το ζητούμενο δεδομένου ότι, ενώ κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα, δεν προσδιορίζεται από αυτό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τις πολύπλευρες παρεμβάσεις της πολιτείας αλλά και πολιτικών ή άλλων δυνάμεων στη λειτουργία τους και την ανάπτυξή τους. Η αυτοτέλεια αυτή έχει τρεις ουσιαστικές συνιστώσες, οι οποίες πρακτικά έχουν αποδυναμωθεί για ευνόητους λόγους:

1. **Οικονομική αυτοτέλεια:** Πρόκειται για τη δυνατότητα των Πανεπιστημίων να διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους που τους παρέχει η πολιτεία σύμφωνα με τις αποφάσεις των θεσμικών τους οργάνων για την εκπαίδευση, την έρευνα και τη λειτουργία τους. Οι πόροι αυτοί θα πρέπει να έχουν μεταξύ άλλων και αναπτυξιακούς στόχους ως προς την ενίσχυση της έρευνας, συντελώντας έτσι στη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών προς την κοινωνία. Είναι αξιοσημείωτο ότι σήμερα στα Πανεπιστήμια δεν δίνονται ούτε καν τα λειτουργικά τους έξοδα, και παρόλα αυτά τους ζητείται να αξιολογηθούν σε ζητήματα αριστείας. Οι απλές εκπαιδευτικές διαδικασίες δεν μπορούν να συντηρηθούν, ενώ οι ερευνητικές υποδομές και δραστηριότητες υποχρηματοδοτούνται. Η αντικειμενική αξιολόγηση των Πανεπιστημίων προαπαιτεί την οικονομική τους αυτοτέλεια. Συγκεκριμένα, είναι σημαντικό το πανεπιστήμιο να αξιολογεί τις λειτουργίες του και τις επιδόσεις του και να καταγράφει τις ανάγκες και τα προβλήματά του. Είναι εξίσου σημαντικό να γίνεται αντίστοιχη αξιολόγηση και καταγραφή των αναγκών και επιδόσεων των ΑΕΙ από την πολιτεία σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά όργανα στο πλαίσιο μιας μακρόχρονης πολιτικής για την Ανώτατη Εκπαίδευση η οποία θα μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες της επιστήμης αλλά και

της ελληνικής κοινωνίας. Δεδομένης αυτής της πολιτικής, η αξιολόγηση των ΑΕΙ θα λειτουργεί διορθωτικά και βοηθητικά στα Ιδρύματα. Πάγιο αίτημα της Πανεπιστημιακής κοινότητας είναι η αύξηση της χρηματοδότησης για την παιδεία σε επίπεδα τα οποία καθιστούν την εκπαίδευση αλλά και την προαγωγή της έρευνας μοχλούς ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας.

2. **Θεσμική αυτοτέλεια:** Σχετίζεται με την ύπαρξη ενός λιτού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ που θα τους επιτρέπει να καθορίζουν τα ίδια: α) τον αριθμό των εισακτέων σύμφωνα με τις δυνατότητες των Τμημάτων και με κριτήρια εισαγωγής που αυτά θα προσδιορίζουν, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό μελών ΔΕΠ και βοηθητικού προσωπικού που διαθέτουν, τις υλικοτεχνικές υποδομές τους, τις κοινωνικές ανάγκες, κλπ. και β) την εκπαιδευτική διαδικασία και τις εν γένει ακαδημαϊκές δραστηριότητες. Επίσης το πλαίσιο αυτό θα καθορίζει τη συμμετοχή των διαφόρων συνιστωσών της ακαδημαϊκής κοινότητας στα Όργανα Διοίκησης, έτσι ώστε αυτή η συμμετοχή να είναι ουσιαστική και αντίστοιχη με τον ρόλο που καλείται κάθε μία να διαδραματίσει.
3. **Διοικητική αυτοτέλεια:** Σχετίζεται με τις δυνατότητες που έχει η Σύγκλητος, το Πρυτανικό Συμβούλιο και τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα διοίκησης α) να παρεμβαίνουν και να καθορίζουν τη δημιουργία και διεκπεραίωση πολιτικής εκπαίδευσης και έρευνας και β) να επιλέγουν το διοικητικό προσωπικό των ιδρυμάτων. Είναι μάλλον προφανές ότι η διοικητική μηχανή χρειάζεται ενίσχυση μέσα από τη στελέχωση των Ιδρυμάτων με προσωπικό που διαθέτει την απαιτούμενη μόρφωση και κατάρτιση στη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων καθώς και σε μεθόδους διοίκησης και ανάπτυξης, με την πρόσληψη νέων υπαλλήλων όπως και με την επιμόρφωση και ενίσχυση των διαθέσιμων υπαλλήλων. Σε αυτό το πλαίσιο, η παρέμβαση των θεσμικών οργάνων διοίκησης γίνεται πιο ουσιαστική καθώς καλύπτει όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων (διδασκτικό, διοικητικό και άλλο βοηθητικό προσωπικό). Ειδικότερα, η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν θα έχει λόγο μόνο στην επιλογή επιστημονικού προσωπικού υψηλής στάθμης αλλά και στην επιλογή και προαγωγή των καταλληλότερων μελών του Διοικητικού Προσωπικού των Πανεπιστημίων, περιορίζοντας την παρέμβαση του αρμόδιου υπουργείου σε αυτά τα θέματα σε ζητήματα νομιμότητας.

Οι εκπαιδευτικές, ερευνητικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες των Ιδρυμάτων πρέπει να σχεδιάζονται μόνο από τα ίδια και τα συλλογικά τους όργανα, χωρίς παρεμβάσεις. Η **ακαδημαϊκή αυτονομία**, η **αυτοτέλεια** και η **αυτοδιοίκηση**, το **πανεπιστημιακό άσυλο**, είναι συνταγματικές συνιστώσες του Δημόσιου Πανεπιστημίου. Αποτελούν τις προϋποθέσεις για να μπορέσουν τα Πανεπιστήμια να ανιχνεύσουν και να χαράξουν τη δική τους πορεία.

Ο Πρύτανης

Γεώργιος Παναγιωτάκης

Οι Αντιπρυτάνεις

*Δημήτρης Καλπαξής
Χριστόφορος Κροντηράς
Άννα Ρούσσου*